

Uchwała Nr 7/15
Miejskiej Komisji do spraw Referendum
z dnia 8 grudnia 2015r.

**w sprawie przyjęcia wytycznych dla obwodowych komisji do spraw referendum,
ustalenia wzoru zaświadczenia dla męża zaufania oraz informacji o sposobie głosowania
i warunkach ważności głosu w referendum gminnym
zarządzonym na dzień 20 grudnia 2015 r.**

Na podstawie art. 1 ust. 2 i art. 49 ustawy z dnia 15 września 2000 r. o referendum lokalnym (tekst jednolity: Dz.U. z 2013r. poz. 706; z 2014r. poz. 1871 oraz z 2015r. poz. 1485), uchwała się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się wytyczne dla obwodowych komisji do spraw referendum dotyczące zadań i trybu przygotowania oraz przeprowadzenia głosowania w referendum gminnym zarządzonym na dzień 20 grudnia 2015 r., w brzmieniu załącznika nr 1 do niniejszej uchwały.

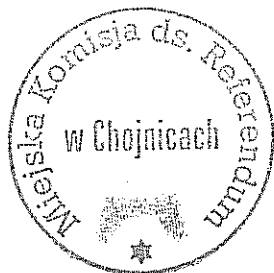
§ 2. Ustala się wzór zaświadczenia dla męża zaufania, stanowiący załącznik nr 2 do niniejszej uchwały.

§ 3. 1. Ustala się wzór informacji o sposobie głosowania i warunkach ważności głosu w referendum gminnym, stanowiący załącznik nr 3 do niniejszej uchwały.

2. Informację umieszcza się w lokalu obwodowej komisji do spraw referendum oraz w miejscu zapewniającym tajność głosowania.

3. Informacja, o której mowa w ust. 1, może zostać sporządzona w druku czarno-białym.

§ 4. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący
Miejskiej Komisji ds. Referendum

Jacek Studziński

Jacek Studziński

MIEJSKA KOMISJA DO SPRAW REFERENDUM W CHOJNICACH

**WYTYCZNE DLA OBWODOWYCH KOMISJI DO SPRAW REFERENDUM
DOTYCZĄCE ZADAŃ I TRYBU PRZYGOTOWANIA ORAZ PRZEPROWADZENIA
GŁOSOWANIA W REFERENDUM GMINNYM
ZARZĄDZONYM NA DZIEŃ 20 GRUDNIA 2015 R.**

Opracowano w Urzędzie Miejskim w Chojnicach

**WYTYCZNE DLA OBWODOWYCH KOMISJI DO SPRAW REFERENDUM DOTYCZĄCE ZADAŃ
I TRYBU PRZYGOTOWANIA ORAZ PRZEPROWADZENIA GŁOSOWANIA
W REFERENDUM GMINNYM
ZARZĄDZONYM NA DZIEŃ 20 GRUDNIA 2015 R.**

I. UPRAWNIENIA CZŁONKÓW OBWODOWYCH KOMISJI DO SPRAW REFERENDUM

1. Członkowie obwodowych komisji do spraw referendum otrzymują dokumenty potwierdzające członkostwo;
2. Członkom komisji przysługuje zryczałtowana dieta za czas związany z przeprowadzeniem głosowania oraz ustaleniem wyniku głosowania i wyniku referendum – art. 154 § 1 pkt 2 Kodeksu wyborczego;
3. Członkowie komisji korzystają z ochrony prawnej przewidzianej dla funkcjonariuszy publicznych i ponoszą odpowiedzialność jak funkcjonariusze publiczni – art. 154 § 5.

II. ZADANIA KOMISJI PRZED DNIEM GŁOSOWANIA

4. **Komisje obwodowe** podejmują działania niezwłocznie po ich powołaniu przez Miejską Komisję do spraw Referendum w Chojnicach.

Pierwsze posiedzenia komisji organizuje Burmistrz Miasta Chojnice. Na pierwszym posiedzeniu komisje wybierają ze swego składu przewodniczącego i zastępcę przewodniczącego komisji podejmując w tym zakresie stosowne uchwały.

Niezwłocznie po ukonstytuowaniu się komisje podają do publicznej wiadomości, w sposób zwyczajowo przyjęty, informację o swoim składzie z uwzględnieniem pełnionych funkcji. W dniu głosowania informację o składzie komisji wywiesza się w lokalu komisji. Przewodniczący komisji kieruje pracami komisji, zwołuje jej posiedzenia i przewodniczy im. W razie nieobecności przewodniczącego jego obowiązki pełni zastępca przewodniczącego komisji.

5. **Lokale obwodowych komisji do spraw referendum**

- 1) W lokalu komisji powinny znajdować się: godło Rzeczypospolitej Polskiej, urna, pomieszczenia lub osłony zapewniające tajność głosowania umieszczone w takiej liczbie i w taki sposób, aby zapewnić sprawny jego przebieg. Miejsca za osłonami powinny być wyposażone w przybory do pisania. W miejscach tych należy także umieścić plakat informacyjny o sposobie głosowania i warunkach ważności głosu.

- 2) Na widocznym miejscu w lokalu wywiesza się urzędowe obwieszczenia i informacje:
  - a) Postanowienie Komisarza Wyborczego w Słupsku w sprawie przeprowadzenia referendum gminnego;
  - b) informacja o numerach i granicach obwodów głosowania oraz o siedzibach obwodowych komisji do spraw referendum;
  - c) informacja o sposobie głosowania i warunkach ważności głosu;
  - d) informacja o składzie komisji.

Obwieszczenia i informacje powinny być dodatkowo umieszczone na wysokości umożliwiającej ich odczytanie przez osoby niepełnosprawne o ograniczonej sprawności ruchowej (art. 37c § 1 Kodeksu wyborczego).

- 3) Komisja powinna mieć w swojej siedzibie zapewniony dostęp do telefonu oraz znać numery telefonów, pod którymi dyżur pełnić będą w dniu referendum: Miejska Komisja do spraw Referendum w Chojnicach oraz pracownicy Urzędu Miejskiego w Chojnicach.

- 4) W lokalu wyborczym oraz na terenie budynku (wewnątrz i na zewnątrz), w którym mieści się ten lokal, nie mogą być umieszczone hasła, napisy lub ulotki oraz inne materiały o charakterze agitacyjnym (art. 107 § 2 Kodeksu wyborczego). Kontroli w tym zakresie komisja dokonuje bezpośrednio przed dniem głosowania oraz ponownie przed rozpoczęciem głosowania, a także — w razie potrzeby — w trakcie głosowania. W razie umieszczenia takich materiałów komisja usuwa je; w przypadku gdyby usunięcie ich przez komisję we własnym zakresie nie było możliwe, zwraca się ona o pomoc do Burmistrza Miasta Chojnice.
- 5) **Komisja właściwa dla lokalu dostosowanego do potrzeb osób niepełnosprawnych** sprawdza, czy lokal oraz elementy jego wyposażenia spełniają warunki, o których mowa w rozporządzeniu Ministra Infrastruktury z dnia 29 lipca 2011 r. w sprawie lokali obwodowych komisji wyborczych dostosowanych do potrzeb wyborców niepełnosprawnych (Dz. U. Nr 158, poz. 938). O stwierdzonych brakach lub nieprawidłowościach komisja niezwłocznie zawiadamia wójta, a następnie sprawdza czy zostały one usunięte.
6. Komisja odbiera, najpóźniej w przeddzień głosowania, karty do głosowania, formularze protokołów głosowania, pieczęć oraz spis osób uprawnionych do udziału w referendum wraz z listą osób, które udzieliły pełnomocnictwa do głosowania. Do wykonania tego zadania **komisja wyznacza co najmniej trzy osoby ze swego składu**, przy czym jedną z nich powinien być przewodniczący komisji lub jego zastępca. Komisja ustala także miejsce i sposób przechowywania odebranych materiałów do dnia głosowania. Przy odbiorze upoważnieni członkowie komisji dokładnie sprawdzają, czy:
  - a) karty do głosowania zostały dostarczone w odpowiedniej liczbie;
  - b) przekazano właściwą liczbę formularzy protokołów głosowania (4 egzemplarzy);
  - c) przekazano właściwy spis osób uprawnionych do udziału w referendum wraz z listą osób, które udzieliły pełnomocnictwa do głosowania;
  - d) przekazano komisji właściwą pieczęć (nazwa komisji do spraw referendum, numer i siedziba — miejscowość);
  - e) przekazano 2 nakładki na karty do głosowania sporządzone w alfabecie Braille'a;
  - f) przygotowane zostały potrzebne materiały biurowe (poduszka do stempli, przybory do pisania, koperty, papier, sznurek, nawilżacz, taśma klejąca itp.).Odbiór dokumentów potwierdza się na piśmie, wymieniając ich rodzaj i ilość, w tym liczbę otrzymanych kart do głosowania.
Protokół odbioru otrzymuje przekazujący, a jego kopię włącza się do dokumentacji komisji.

III. ZADANIA KOMISJI W DNIU GŁOSOWANIA PRZED OTWARCIEM LOKALU

7. W dniu referendum komisja zbiera się w lokalu wyborczym w możliwie pełnym składzie, z udziałem przewodniczącego komisji lub jego zastępcy, na tyle wcześniej, aby wykonać wszystkie czynności związane z przygotowaniem głosowania, lecz nie później niż o godz. 6⁰⁰.
8. **Mężowie zaufania.** Przy wszystkich czynnościach wykonywanych przez członków komisji mogą brać udział mężowie zaufania (art. 51 ustawy o referendum) wyznaczeni przez Burmistrza Miasta Chojnice oraz Inicjatora Referendum. Mężowie zaufania przedstawią komisji zaświadczenie podpisane przez burmistrza lub pełnomocnika inicjatora referen-

dum sporządzone według wzoru dostarczonego przez Miejską Komisję do spraw Referendum w Chojnicach.

Podczas obecności w lokalu komisji mężowie zaufania noszą identyfikatory z imieniem, nazwiskiem, funkcją oraz nazwą podmiotu uprawnionego, który reprezentują. Identyfikatory nie mogą zawierać elementów kampanii referendalnej.

Mężowie zaufania mają prawo obserwować wszystkie czynności obwodowej komisji do spraw referendum, zarówno przed rozpoczęciem głosowania, w trakcie jego trwania oraz po jego zakończeniu (art. 42 § 4. Kodeksu wyborczego), zgłaszać przewodniczącemu komisji na bieżąco uwagi i zastrzeżenia, wносить uwagi do protokołu głosowania w obwodzie, z wymienieniem konkretnych zarzutów (art. 75 § 6 Kodeksu wyborczego). Mężowie zaufania nie mogą wykonywać żadnych czynności członka komisji, pomagać wyborcom w głosowaniu ani udzielać im wyjaśnień. Mężowie zaufania nie są uprawnieni także do liczenia, ani przeglądania kart do głosowania przed rozpoczęciem głosowania, w trakcie głosowania i po jego zakończeniu.

Wykonywanie uprawnień mężów zaufania nie może utrudniać pracy komisji, zakłócać powagi głosowania ani naruszać jego tajności. Niedopuszczalne jest także wchodzenie przez mężów zaufania do pomieszczenia za zasłoną, zapewniającego tajność głosowania, w chwili, gdy w pomieszczeniu tym znajduje się głosujący, nawet jeśli wyraził on na to zgodę.

Przewodniczący komisji może wydawać polecenia o charakterze porządkowym, w przypadku gdy działania mężów zaufania wykraczają poza ich uprawnienia, utrudniają pracę komisji, zakłócają powagę głosowania lub naruszają jego tajność. Fakt ten należy odnotować w punkcie 18 protokołu głosowania w obwodzie.

Przewodniczący komisji informuje mężów zaufania o przysługujących im prawach i wskazuje im miejsce w lokalu komisji, z którego będą mogli obserwować przebieg głosowania.

9. **Przed rozpoczęciem głosowania** komisja, w możliwie pełnym składzie:
  - a) sprawdza dostarczone jej dokumenty oraz pieczęć komisji;
  - b) ponownie przelicza karty do głosowania;
  - c) ostemplowuje karty do głosowania – w miejscu na to przeznaczonym – swoją pieczęcią; zaleca się ostemplowanie wszystkich kart do głosowania, w dniu głosowania, przed otwarciem lokalu, tj. przed godziną 7⁰⁰. Po ostemplowaniu wszystkich kart pieczęcią komisji należy je wraz z pieczęcią komisji odpowiednio zabezpieczyć;
  - d) rozkłada spis osób uprawnionych do udziału w referendum wraz z nakładką zapewniającą ochronę danych osobowych oraz karty do głosowania w sposób ułatwiający prowadzenie głosowania;
  - e) sprawdza, czy w lokalu w widocznym miejscu wywieszono są urzędowe obwieszczenia i informacje, o których mowa w punkcie 5 ppkt 2, sprawdza również czy dodatkowo są one umieszczone na wysokości umożliwiającej ich odczytanie z wózka inwalidzkiego; w razie stwierdzenia nieprawidłowości w tym zakresie komisja podejmuje niezwłocznie działania dla ich usunięcia;
  - f) sprawdza, czy w lokalu oraz wewnątrz i na zewnątrz budynku, w którym mieści się lokal, nie znajdują się elementy służące prowadzeniu kampanii referendalnej (plakaty, ulotki, napisy); w razie umieszczenia takich materiałów komisja usuwa je; w przypadku gdyby komisja nie mogła tego uczynić sama, zwraca się o pomoc do Bur-

mistrza Miasta; kontrolę w tym zakresie należy przeprowadzać również w toku głosowania;

- g) sprawdza, czy urna jest pusta, a następnie zamyka ją i opieczętowuje, w tym wlot urny; urna powinna być ustawiona w takim miejscu, by była przez cały czas głosowania widoczna dla członków komisji i mężów zaufania; ponadto możliwe jest wyznaczenie jednego członka komisji (rotacyjnie), którego zadaniem będzie czuwanie nad urną. Urny nie wolno wносить z lokalu.

IV. ZADANIA KOMISJI W TRAKCIE GŁOSOWANIA

10. **O godzinie 7⁰⁰ komisja otwiera lokal.** Od chwili rozpoczęcia głosowania do czasu jego zakończenia komisja wykonuje swoje zadania w składzie co najmniej 3-osobowym, w tym zawsze z udziałem przewodniczącego komisji bądź jego zastępcy (art. 42 § 3 Kodeksu wyborczego). **Wymóg obecności co najmniej 3 osób z komisji oznacza stałe przebywanie takiej liczby członków w pomieszczeniu, w którym znajduje się urna.**

11. Przed wydaniem karty do głosowania komisja:

- a) sprawdza tożsamość głosującego na podstawie dowodu osobistego lub każdego innego dokumentu z fotografią (art. 52 § 1 Kodeksu wyborczego). Dokumentem tym nie może być „książeczkowy” dowód osobisty;
- b) ustala, czy osoba ta jest uprawniona do głosowania w tym obwodzie, przez sprawdzenie, czy jego nazwisko jest ujęte w spisie osób uprawnionych do udziału w referendum.

Komisja wyznaczona do głosowania korespondencyjnego sprawdza ponadto, czy w spisie osób uprawnionych do udziału w referendum, w rubryce „Uwagi” odpowiadającej nazwisku danej osoby nie jest umieszczona informacja o wysłaniu do niego pakietu referendalnego. **W przypadku umieszczenia takiej informacji komisja odmawia wydania kart do głosowania.** Jeżeli głosujący poinformuje komisję, że nie otrzymał pakietu referendalnego, wówczas przewodniczący komisji lub jego zastępca telefonicznie potwierdza w dziale ewidencji ludności Urzędu Miejskiego, czy urząd posiada informację o niedoręczeniu temu wyborcy pakietu. W przypadku potwierdzenia przez urząd niedoręczenia pakietu, przewodniczący lub jego zastępca skreśla adnotację w spisie o wysłaniu pakietu, w to miejsce wpisuje adnotację „pakiet niedoręczony” i opatruje ją parafą, a komisja wydaje głosującemu kartę do głosowania.

12. **Wyborcy wydaje się jedną kartę do głosowania.**

Komisja odmawia ponownego wydania karty niezależnie od przyczyn tego żądania (np. z powodu pomyłkowego wypełnienia karty, zniszczenia jej itp.).

13. **Przy wydawaniu kart do głosowania obwodowa komisja sprawdza, czy wydawane karty są ostemplowane jej pieczęcią.**

Ponadto komisja zwraca uwagę, by głosujący potwierdził własnoręcznym podpisem, w przeznaczonych na to rubryce spisu osób uprawnionych do udziału w referendum, fakt otrzymania kart. W przypadku odmowy złożenia podpisu przewodniczący komisji w rubryce spisu wyborców „Uwagi” czyni adnotację „odmowa podpisu” i opatruje ją swoją parafą.

Przy czynności potwierdzania przez głosujących otrzymania karty należy baczyć, by podpisy składane były w miejscach (w linii) odpowiadających nazwiskom. Możliwe jest składanie podpisu bez odwracania spisu.

Na prośbę osoby niepełnosprawnej członkowie komisji są obowiązani wyjaśnić jej sposób głosowania w referendum oraz warunki ważności głosu, zgodnie z informacją umieszczoną na karcie do głosowania.

W dniu głosowania komisja dopisze do spisu osób uprawnionych do głosowania osobę pominiętą w spisie, jeżeli udokumentuje ona, iż stale zamieszkuje na terenie tego obwodu głosowania, a ewidencja ludności urzędu miejskiego, na żądanie komisji, potwierdzi telefonicznie, że pominięcie jest wynikiem pomyłki powstałej przy sporządzaniu spisu; członek komisji, który otrzymał potwierdzenie z urzędu gminy, sporządza notatkę, którą dołącza się do spisu.

Komisja nie jest uprawniona do dokonywania jakichkolwiek innych zmian w spisie osób uprawnionych do udziału w referendum.

14. Głosowanie przez pełnomocnika.

1) Komisja dopuszcza do głosowania również osoby posiadające pełnomocnictwo do głosowania w imieniu wyborcy ujętego w spisie osób uprawnionych do udziału w referendum.

Osoba, która udzieliła pełnomocnictwa do głosowania w jej imieniu, może w dniu głosowania doręczyć komisji oświadczenie o cofnięciu pełnomocnictwa, a także głosować osobiście, jeżeli nie głosował jeszcze w jego imieniu pełnomocnik. Głosowanie osobiste wyborcy powoduje wygaśnięcie pełnomocnictwa do głosowania w jego imieniu.

Fakt cofnięcia lub wygaśnięcia pełnomocnictwa do głosowania komisja obowiązana jest odnotować w spisie osób uprawnionych do udziału w referendum oraz na otrzymanej wraz ze spisem liście osób, które udzieliły pełnomocnictwa do głosowania w ich imieniu.

2) Komisja nie dopuści natomiast do głosowania wyborcy, którego pełnomocnik wziął udział w głosowaniu w jego imieniu wcześniej. Również złożenie oświadczenia o cofnięciu pełnomocnictwa jest w takiej sytuacji bezskuteczne.

3) Pełnomocnik przed przystąpieniem do głosowania okazuje swój dowód osobisty lub inny dokument z fotografią oraz akt pełnomocnictwa sporządzony przez Burmistrza Miasta lub pracownika urzędu gminy działającego z upoważnienia burmistrza.

Przed wydaniem karty do głosowania komisja sprawdza w spisie osób uprawnionych do udziału w referendum, czy wyborca, który udzielił pełnomocnictwa, jest ujęty w spisie osób uprawnionych do udziału w referendum, a także czy wyborca nie głosował wcześniej osobiście oraz czy w spisie nie odnotowano, że pełnomocnictwo wygasło z innej przyczyny lub zostało cofnięte. Jeżeli osoba, która udzieliła pełnomocnictwa, nie jest ujęta w spisie osób uprawnionych do udziału w referendum, komisja jest obowiązana wyjaśnić telefonicznie w dziale ewidencji ludności urzędu miejskiego przyczynę nieumieszczenia wyborcy w spisie.

4) Komisja odmawia wydania pełnomocnikowi karty do głosowania i zatrzymuje akt pełnomocnictwa do głosowania w przypadku wcześniejszego głosowania osobistego wyborcy, wygaśnięcia pełnomocnictwa z innej przyczyny lub cofnięcia pełnomocnictwa.

5) Po stwierdzeniu, że udzielający pełnomocnictwa nie głosował osobiście, pełnomocnictwo nie wygasło z innej przyczyny i nie zostało cofnięte, komisja odnotowuje nazwisko i imię (imiona) pełnomocnika wyborcy w spisie wyborców w rubryce „Uwagi”

odpowiadającej pozycji, pod którą umieszczono nazwisko wyborcy, wraz z oznaczeniem „pełnomocnik”, akt pełnomocnictwa do głosowania załącza do spisu i wydaje pełnomocnikowi kartę do głosowania.

Ponadto komisja odnotowuje fakt głosowania przez pełnomocnika na otrzymanej wraz ze spisem osób uprawnionych do udziału w referendum liście osób, które udzieliły pełnomocnictwa do głosowania w ich imieniu. Pełnomocnik potwierdza otrzymanie kart do głosowania **własnym czytelnym podpisem** w rubryce spisu przeznaczonej na potwierdzenie otrzymania kart do głosowania przez wyborcę udzielającego pełnomocnictwa do głosowania.

15. Głosowanie przy użyciu nakładek Braille’a. W komisjach, w których głosujący zgłosili zamiar głosowania przy użyciu nakładek na karty do głosowania sporządzonych w alfabecie Braille’a, komisja wraz z kartami do głosowania wydaje osobie niepełnosprawnej, na jej prośbę, nakładkę na kartę. Komisja informuje głosującego, że po oddaniu głosu obowiązany jest on zwrócić komisji nakładkę na kartę.

16. W czasie głosowania komisja zwraca uwagę, by uprawnieni głosowali osobiście i w taki sposób, aby nienaruszona została tajność głosowania, a także aby głosowanie nie zostało wykorzystane przez wyborców do prowadzenia agitacji referendalnej. Karty do głosowania głosujący powinni wrzucać do urny w taki sposób, aby strona zadrukowana była niewidoczna (art. 52 § 7 Kodeksu wyborczego). Niedopuszczalne jest głosowanie za członka rodziny lub za inną osobę. Zakaz ten nie dotyczy osób posiadających pełnomocnictwo do głosowania. Osobie niepełnosprawnej, na jej prośbę, może pomagać w głosowaniu inna osoba, w tym także niepełnoletnia; pomoc ta może mieć tylko techniczny charakter; nie może ona polegać na sugerowaniu wyborcy sposobu głosowania lub na głosowaniu w zastępstwie tego głosującego; dopuszczalne jest, aby na życzenie osoby niepełnosprawnej w pomieszczeniu za zasłoną przebywała osoba udzielająca pomocy. Pomocy w głosowaniu nie może udzielać członek komisji ani mąż zaufania (art. 53 Kodeksu wyborczego).

Komisja zwraca uwagę, by głosujący nie wynosili kart do głosowania poza lokal. W przypadku, gdy komisja zauważy, że głosujący wyniósł kartę do głosowania na zewnątrz lub otrzyma informację, że w lokalu referendalnym lub poza nim oferowane jest odstąpienie karty, obowiązana jest niezwłocznie zawiadomić Policję i fakt ten opisać w punkcie 21 protokołu głosowania w obwodzie.

Komisja zwraca również uwagę, aby wyborcy nie wrzucali do urny innych przedmiotów niż karty do głosowania. W razie stwierdzenia takich przypadków fakt ten należy opisać w punkcie 21 protokołu głosowania w obwodzie.

17. Głosowanie korespondencyjne.

W obwodowej komisji do spraw referendum wyznaczonej do głosowania korespondencyjnego, komisja przeprowadza głosowanie korespondencyjnie stosując odpowiednio Uchwałę Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 8 września 2014 r. w sprawie sposobu postępowania z kopertami zwrotnymi i pakietami wyborczymi w wyborach do rad gmin, rad powiatów, sejmików województw, rad dzielnic m.st. Warszawy oraz w wyborach wójtów, burmistrzów i prezydentów miast, w głosowaniu korespondencyjnym (M.P. z 2014r. poz. 809).

Komisja ta, w trakcie przeprowadzania głosowania, na bieżąco ustala:

- 1) liczbę otrzymanych kopert zwrotnych;

- 2) liczbę kopert zwrotnych, w których nie było oświadczenia o osobistym i tajnym oddaniu głosu;
- 3) liczbę kopert zwrotnych, w których oświadczenie o osobistym i tajnym oddaniu głosu nie było podpisane przez wyborcę;
- 4) liczbę kopert zwrotnych, w których nie było koperty na kartę do głosowania;
- 5) liczbę kopert zwrotnych, w których znajdowała się niezaklejona koperta na kartę do głosowania;
- 6) liczbę kopert na kartę do głosowania wrzuconych do urny.

W przypadku gdy informacje z ppkt 2-5 dotyczą jednej koperty zwrotnej, należy je uwzględnić w każdym z tych punktów.

Dane, o których mowa, są zapisywane na arkuszu pomocniczym prowadzonym przez wskazanego członka komisji pod nadzorem przewodniczącego lub zastępcy przewodniczącego komisji.

18. Głosowania nie wolno przerywać, chyba że w wyniku nadzwyczajnych wydarzeń zostanie ono przejściowo lub trwale uniemożliwione. Przez nadzwyczajne wydarzenie należy rozumieć wyłącznie takie, które realnie uniemożliwiają głosowanie.

O przyczynach uzasadniających — zdaniem komisji — zarządzenie przerwy w głosowaniu, jego przedłużenie lub odroczenie komisja powiadamia niezwłocznie Miejską Komisję do spraw Referendum w Chojnicach i za jej zgodą podejmuje uchwałę w tej sprawie. W razie przerywania lub odroczenia głosowania komisja zakleja i opieczętowuje wlot urny, liczy niewykorzystane karty do głosowania, a następnie spis osób uprawnionych do udziału w referendum i niewykorzystane karty do głosowania umieszcza w odrębnych pakietach, opieczętowuje je i opisuje. Urnę wraz z pakietami oddaje na przechowanie przewodniczącemu komisji.

Z czynności tych należy sporządzić protokół i podać w nim liczbę niewykorzystanych kart do głosowania. Pieczęć komisji oddaje się zastępcy przewodniczącego, a gdyby zastępca był nieobecny — innemu członkowi komisji.

Przed wznowieniem głosowania komisja stwierdza protokolarnie, czy pieczęcie na urnie i pakietach z kartami oraz spisem nie zostały naruszone. Uchwałę o przerywaniu lub odroczeniu głosowania komisja załącza do protokołu głosowania w obwodzie i czyni o tym adnotację w protokole głosowania (**w punkcie 18**).

V. ZADANIA KOMISJI PO ZAKOŃCZENIU GŁOSOWANIA

19. O godzinie 21⁰⁰ przewodniczący komisji zarządza zakończenie głosowania. Komisja zamyka lokal; osobom przybyłym do lokalu przed tą godziną należy umożliwić oddanie głosu. Po opuszczeniu lokalu przez ostatniego głosującego komisja zapieczętowuje wlot urny, zaklejając go paskiem papieru opatrzonym pieczęcią komisji i podpisami jej członków.

W lokalu po zakończeniu głosowania mogą przebywać poza członkami komisji wyłącznie mężowie zaufania.

20. Liczby w protokołach głosowania w obwodzie wpisuje się w następujący sposób: liczby jednocyfrowe wpisuje się w ostatniej kratce z prawej strony, liczby dwucyfrowe - w dwóch ostatnich kratkach z prawej strony, liczby trzycyfrowe - w trzech ostatnich kratkach z prawej strony itd., czyli tak, aby ostatnia cyfra wpisywanej liczby wypadła w ostatniej kratce z prawej strony.

Jeżeli ustalona przez komisję liczba wynosi zero, w ostatniej kratce z prawej strony należy wpisać cyfrę „0”.

21. Rozliczenie kart do głosowania.

Komisja w pierwszej kolejności dokonuje rozliczenia kart do głosowania wpisując w punkcie 3 protokołu głosowania w obwodzie ustaloną przed rozpoczęciem głosowania liczbę otrzymanych kart do głosowania w referendum gminnym.

Następnie komisja przelicza niewykorzystane karty do głosowania. Liczbę tą wpisuje się w punkcie 6 protokołu.

Po przeliczeniu karty niewykorzystane należy zapakować w pakiet, opieczetować go i opisać.

22. Komisja ustala liczbę osób uprawnionych do udziału w referendum, tj. umieszczonych w spisie osób uprawnionych, łącznie z osobami dopisanymi przez komisję w trakcie głosowania. Liczby uprawnionych do głosowania w referendum stanowi sumę osób ujętych w części A (obywatele polscy) i części B (obywatele państw Unii Europejskiej niebędący obywatelami polskimi) spisu osób uprawnionych w referendum.

Liczbę tę wpisuje się w punkcie 1 protokołu.

Suma liczb wpisanych w punkcie 1a i 1b protokołu głosowania w obwodzie musi być równa liczbie wpisanej w punkcie 1 protokołu.

23. W dalszej kolejności komisja ustala liczbę wyborców, którym wysłano pakiety wyborcze. Liczbę tę ustala się na podstawie liczby adnotacji w spisie osób uprawnionych zawierających informacje o wysłaniu pakietu wyborczego do głosującego korespondencyjnie. Ustaleń tych dokonuje Komisja wyznaczona do głosowania korespondencyjnego, pozostałe komisje wpisują cyfrę „0” w tym punkcie protokołów.

Liczbę osób, którym wysłano pakiety referendalne w referendum, wpisuje się w punkcie 2 protokołu głosowania w obwodzie.

24. Ustalenie liczby osób, którym wydano karty do głosowania.

Ustalenia tego dokonuje się na podstawie liczby podpisów potwierdzających otrzymanie karty do głosowania (łącznie z adnotacjami „odmowa podpisu” zastępującymi podpisy).

Liczbę osób, którym wydano karty do głosowania w referendum, wpisuje się w punkcie 4 protokołu głosowania w obwodzie. Liczba ta nie może być większa od liczby osób uprawnionych do głosowania (punkt 1 protokołu). W punkcie 4a protokołu głosowania wpisuje się osoby z części A spisu osób uprawnionych do głosowania, którym wydano karty do głosowania, a w punkcie 4b protokołu głosowania osoby z części B spisu osób uprawnionych do głosowania.

Suma liczb wpisanych w punkcie 4a i 4b protokołu głosowania w obwodzie musi być równa liczbie wpisanej w punkcie 4 protokołu.

25. Ustalenie liczby wyborców głosujących przez pełnomocnika.

Ustalenia tego dokonuje się na podstawie liczby podpisów pełnomocników głosujących w imieniu osób niepełnosprawnych ujętych w spisie, znajdujących się obok dopisku „pełnomocnik” w rubryce spisu „Uwagi”.

Uzyskaną liczbę komisja porównuje z liczbą otrzymanych aktów pełnomocnictwa, z pominięciem aktów pełnomocnictwa, które komisja otrzymała od osób, których pełnomocnictwo wygasło lub zostało cofnięte. Liczby te powinny być równe. Jeżeli zachodzi rozbieżność pomiędzy tymi liczbami, komisja dokonuje ponownego przeliczenia.

Liczbę wyborców głosujących przez pełnomocnika wpisuje się w punkcie 5 protokołu głosowania w obwodzie.

Komisje, u których nie wystąpiły przypadki głosowania przez pełnomocnika w tym punkcie protokołu głosowania wpisują cyfrę „0”.

26. **Na podstawie ustalonych danych komisja dokonuje rozliczenia kart do głosowania**, tzn. ustala, czy suma liczby kart niewykorzystanych (**punkt 6 protokołu**) i liczby osób, którym wydano karty do głosowania (**punkt 4 protokołu**), jest równa liczbie kart, które otrzymała komisja (**punkt 3 protokołu**). W razie stwierdzenia niezgodności należy ponownie przeliczyć podpisy w spisie, a jeśli wynik rozliczenia kart będzie ten sam — przypuszczalną przyczynę niezgodności należy opisać w punkcie 16 właściwego protokołu.

27. **Komisja sprawdza, czy pieczęcie na urnie oraz na wlocie do urny pozostały nienaruszone**, po czym otwiera urnę i wyjmuje z niej karty do głosowania.

Zaleca się zachowanie staranności przy wyjmowaniu kart z urny, aby nie zostały one uszkodzone.

– Komisja wyznaczona do głosowania korespondencyjnego, po otwarciu urny i wyjęciu z niej kart, w pierwszej kolejności wyjmuje ze znajdujących się w urnie kopert na karty do głosowania, karty do głosowania i ustala ich liczbę wpisując ją w punkcie 7a protokołu

Liczba ta powinna odpowiadać liczbie adnotacji w rubryce spisu „Uwagi”, że osoba uprawniona do udziału w referendum głosowała korespondencyjnie.

– Pozostałe komisje w punkcie 7a protokołu wpisują cyfrę „0”

28. **Komisja przegląda wszystkie karty** i wydziela z nich części kart całkowicie przedartych na dwie lub więcej części, których nie bierze się pod uwagę przy obliczeniach.

Karty takie należy zapakować w pakiet, opieczetować go i opisać.

Następnie komisja przelicza pozostałe karty wyjęte z urny. Ustaloną liczbę kart wyjętych z urny komisja wpisuje w **punkcie 7** protokołu głosowania.

Jeżeli liczba kart wyjętych z urny (**punkt 7 protokołu**) pomniejszona o liczbę kart wyjętych z kopert na karty do głosowania (**punkt 7a protokołu**) nie jest równa liczbie osób, którym wydano karty do głosowania (**punkt 4 protokołu**), wówczas **przypuszczalną przyczynę tego stanu rzeczy należy omówić w punkcie 17 protokołu**. Przyczynę tę należy ustalić po przeliczeniu kart ważnych i nieważnych. Analogicznie należy postąpić jeżeli liczba kart wyjętych z kopert na karty do głosowania (**punkt 7a protokołu**) jest większa od liczby osób, którym wysłano pakiety referendalne (**punkt 2 protokołu**).

Pozostałe komisje wpisują cyfrę „0” w punkcie 7a protokołów.

29. **Komisja wydziela i liczy karty nieważne**, tj. inne niż ustalone urzędowo lub nieopatrznie pieczęcią komisji obwodowej. Ustaloną liczbę kart nieważnych wpisuje się w punkcie 8 protokołu głosowania. Karty nieważne należy zapakować w pakiety, opieczetować je i opisać.

30. **Pozostałe karty są kartami ważnymi** i na ich podstawie ustala się wyniki głosowania. Liczbę kart ważnych, czyli liczbę osób, które wzięły udział w głosowaniu, wpisuje się w **punkcie 9** protokołu.

Suma kart nieważnych (**punkt 8 protokołu**) i kart ważnych (**punkt 9 protokołu**) musi być równa liczbie kart wyjętych z urny (**punkt 7 protokołu**).

31. Z kart ważnych komisja ustala liczbę głosów nieważnych oraz głosów ważnych.

Ustalając, czy głos na karcie jest ważny, czy nieważny, komisja stosuje poniższe reguły oddzielnie dla każdego pytania:

- znakiem „x” postawionym w kratce są dwie przecinające się linie, których punkt przecięcia znajduje się w obrębie kratki (art. 227 § 1 Kodeksu wyborczego). Ustalenie, czy znak „x” postawiony jest w kratce, czy poza nią, należy do komisji;
- wszelkie znaki, wykreślenia, przekreślenia, w tym również i znak „x” postawiony przez głosującego poza przeznaczoną na to kratką, traktuje się jako dopiski, które nie wpływają na ważność głosu;
- wszelkie znaki graficzne naniesione w obrębie kratki, w szczególności zamazanie kratki, przekreślenie znaku „x” w kratce itp. powoduje nieważność głosu.
- uznania głosu za nieważny komisja dokonuje po okazaniu karty wszystkim członkom komisji uczestniczącym w ustalaniu wyniku głosowania;

1) Głos uznaje się za nieważny w zakresie danego pytania, gdy głosujący:

- a) postawił na karcie do głosowania znak „x” w dwóch kratkach, tj. w kratce obok odpowiedzi „TAK” i w kratce obok odpowiedzi „NIE”;
- b) nie postawił znaku w żadnej kratce tj. ani w kratce obok odpowiedzi „TAK” ani w kratce obok odpowiedzi „NIE”;

Karty z głosami nieważnymi należy policzyć i ustaloną liczbę wpisać w **punkcie 10 i 13 protokołu głosowania** (oddzielnie dla każdego pytania).

2) Głos uznaje się za ważny w zakresie danego pytania, gdy głosujący postawił znak „x” w jednej kratce obok odpowiedzi „TAK” lub „NIE”.

Komisja liczy głosy ważne i ich liczbę wpisuje w punkcie 11 i 14 protokołu (oddzielnie dla każdego pytania).

Następnie komisja sumuje liczby głosów nieważnych (**punkt 10 protokołu**) i głosów ważnych (**punkt 11 protokołu**) oraz liczbę głosów nieważnych (**punkt 13 protokołu**) i głosów ważnych (**punkt 14 protokołu**) i porównuje wynik z wcześniej wpisaną liczbą w **punkcie 9**. Liczby te muszą być identyczne. Jeżeli występuje rozbieżność, należy poszukać przyczyny błędu i po sprostowaniu obliczeń właściwe liczby wpisać do protokołu.

32. Komisja ustala na podstawie kart ważnych z głosami ważnymi liczbę głosów na których głosujący w sprawie I:

- a) postawił znak „x” w kratce obok odpowiedzi „TAK”, liczbę tych głosów należy wpisać w **punkcie 12a** protokołu głosowania;
- b) postawił znak „x” w kratce obok odpowiedzi „NIE”, liczbę tych głosów należy wpisać w **punkcie 12b** protokołu głosowania;

Po dokonaniu tej czynności komisja sumuje liczby głosów pozytywnych „TAK” (**punkt 12a protokołu**) i liczby głosów negatywnych „NIE” (**punkt 12 b** protokołu). Otrzymana liczba musi być identyczna z liczbą wpisaną w **punkcie 11**. Jeżeli występuje rozbieżność, należy poszukać przyczyny błędu i po sprostowaniu obliczeń właściwe liczby wpisać do protokołu.

33. Komisja ustala na podstawie kart ważnych z głosami ważnymi liczbę głosów na których głosujący w sprawie II:

- a) postawił znak „x” w kratce obok odpowiedzi „TAK”, liczbę tych głosów należy wpisać w **punkcie 15a** protokołu głosowania;
- b) postawił znak „x” w kratce obok odpowiedzi „NIE”, liczbę tych głosów należy wpisać w **punkcie 15b** protokołu głosowania;

Po dokonaniu tej czynności komisja sumuje liczby głosów pozytywnych „TAK” (**punkt 15a protokołu**) i liczby głosów negatywnych „NIE” (**punkt 15 b** protokołu). Otrzymana liczba musi być identyczna z liczbą wpisaną w **punkcie 14**. Jeżeli występuje rozbieżność, należy poszukać przyczyny błędu i po sprostowaniu obliczeń właściwe liczby wpisać do protokołu.

34. Następnie komisja wypełnia wszystkie pozostałe punkty protokołu głosowania w obwodzie.

Do protokołu głosowania w obwodzie mogą wnieść uwagi mężowie zaufania obecni przy pracach komisji oraz członkowie komisji uczestniczący w jej pracach. Uwagi mężów zaufania wpisuje się bezpośrednio do protokołu w **punkcie 19**, a uwagi członków komisji w **punkcie 20**, bądź dołącza w formie załącznika do protokołu. Komisja ma obowiązek ustosunkować się do wniesionych zarzutów, załączając do protokołu wyjaśnienia. Jeżeli mężowie zaufania i/lub członkowie komisji nie wnieśli uwag, we właściwym punkcie protokołu należy wpisać wyrazy „brak zarzutów”.

35. Komisja jest obowiązana sporządzić protokół głosowania w trzech egzemplarzach (art. 59 ust. 1 ustawy o referendum).

36. **Protokół głosowania w obwodzie podpisują i każdą ze stron parafują wszyscy członkowie komisji obecni przy ich sporządzeniu, także ci, którzy wnieśli do nich uwagi. Protokół opatruje się pieczęcią komisji.**

VI. POSTĘPOWANIE Z PROTOKOŁAMI GŁOSOWANIA W OBWODZIE

37. Komisja po sporządzeniu i podpisaniu protokołu:

- jeden egzemplarz protokołu głosowania w obwodzie wywiesza w miejscu łatwo dostępnym dla zainteresowanych i widocznym po zamknięciu lokalu. Wywieszenie kopii protokołów winno nastąpić niezwłocznie po ich sporządzeniu (art. 59 ust. 5 ustawy o referendum).
- drugi egzemplarz protokołu należy umieścić w kopercie, zakleić, opisać, opieczetować i doręczyć niezwłocznie Miejskiej Komisji do spraw Referendum w Chojnicach (art. 59 ust. 6 ustawy o referendum).
- trzeci egzemplarz protokołu wraz z pieczęcią i innymi spakowanymi dokumentami z głosowania (spis osób uprawnionych do udziału w referendum, pakiety zawierające posegregowane karty do głosowania, brudnopisy i pozostałą dokumentację komisji) przekazuje się Burmistrzowi Miasta Chojnice. Dokumenty przechowywane są w urzędzie i **stanowią depozyt udostępniony wyłącznie na żądanie sądów powszechnych, prokuratury i Policji.**

*Przewodniczący Miejskiej Komisji
do spraw Referendum w Chojnicach
/-/Jacek Studziński*

WZÓR

ZAŚWIADCZENIE DLA MĘŻA ZAUFANIA

Pan/Pani:

Imię		Drugie imię		Nazwisko	
Numer PESEL					

jest wyznaczony(-na) przez .....
(nazwa podmiotu uprawnionego)

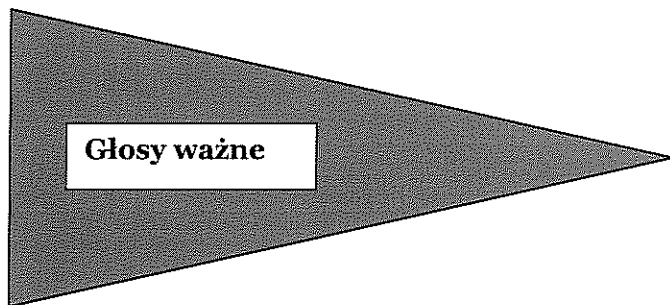
do sprawowania funkcji męża zaufania w celu obserwacji przebiegu głosowania i ustalenia wyników głosowania w obwodzie głosowania nr ... w Chojnicach w referendum gminnym zarządzonym na dzień 20 grudnia 2015r.

.....
(nazwa miejscowości, data)

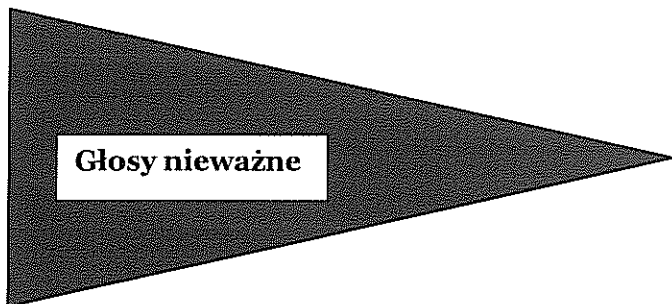
.....
(podpis z podaniem imienia i nazwiska osoby upoważnionej do wyznaczenia męża zaufania w imieniu podmiotu uprawnionego)

WZÓR

**INFORMACJA
O SPOSOBIE GŁOSOWANIA ORAZ WARUNKACH
WAŻNOŚCI GŁOSU W REFERENDUM GMINNYM
ZARZĄDZONYM NA DZIEŃ 20 GRUDNIA 2015 R.**

- **głosujący może udzielić odpowiedzi na każde postawione pytanie**, stawiając na karcie do głosowania znak „X” (dwie linie przecinające się w obrębie kratki) w kratce z lewej strony obok odpowiedzi pozytywnej „TAK” albo w kratce z lewej strony obok odpowiedzi negatywnej „NIE”

Przyczyną nieważności głosu jest:

- postawienie znaku „X” w obu kratkach w odpowiedzi na dane pytanie
- niepostawienie znaku „X” w żadnej z krutek w odpowiedzi na dane pytanie

**NIEWAŻNE SĄ KARTY DO GŁOSOWANIA INNE NIŻ URZĘDOWO
USTALONE LUB NIEOPATRZONE PIECZĘCIĄ OBWODOWEJ KO-
MISJI DO SPRAW REFERENDUM**